

BSV

*Bestuurders-
vereniging*

**Globale dynamiek,
lokale realiteit**

**Uitdagingen voor decentrale
politici bij de opvang van
asielzoekers**

Inhoudsopgave

1. Proloog	3
2. Inleiding	4
3. Probleemstelling	7
3.1 Huisvesting	7
3.2 Zorg en Onderwijs	10
3.3 De samenleving	11
3.4 Asielbeleid.....	13
4. Gevolgen / analyse	16
4.1 Crisis als verdienmodel.....	16
4.2 Juridische context	17
4.3 Samenvattend	19
5. Andere kijk op de opvang	21
5.1 Solidariteit: iedereen draagt bij	21
5.2 Eerlijk perspectief	23
5.3 Stabiele en langjarige huisvesting	26
5.4 Juridisch stappenplan	28

1. Proloog

De opvang van asielzoekers en de aanpak van de migratieproblematiek is op het moment van schrijven een groot vraagstuk. Dit vereist van vele sectoren een grote bijdrage, waaronder ook van decentrale overheden. Het afgelopen jaar kwamen er steeds meer signalen van decentrale politici over de opvang van asielzoekers. De CDA Bestuurdersvereniging heeft als onafhankelijke (maar gelieerde) organisatie de mogelijkheid haar rol te vervullen als belangenbehartiger.

In dit position paper worden CDA-politici opgeroepen om deze input mee te nemen in de besluitvorming op nationaal en Europees niveau. Daarnaast beoogt het een kwalitatief antwoord te geven op de uitdagingen in het decentraal bestuur en daarmee een handelingsperspectief te creëren voor het CDA in debatten rond de opvang van asielzoekers. De auteurs van dit stuk zijn decentrale politici die lokaal of regionaal tegen uitdagingen aanlopen met betrekking tot de opvang van asielzoekers. Vanuit hun ervaringen en expertise in het lokaal bestuur vertellen zij u in dit position paper wat voor problematiek zij zien en waar mogelijkheden voor oplossingen liggen. Graag willen wij de schrijvers hartelijk bedanken voor hun inzet. Ook willen wij onze dank uitspreken voor alle mensen die ons van input en feedback hebben voorzien.

2. Inleiding

We leven in een turbulente tijd waarin slachtoffers van oorlog, geweld of intolerantie op de vlucht slaan. Als christendemocraten is ons uitgangspunt dat wij niet denken in tegenstellingen tussen 'wij' en 'zij'. Dat solidariteit en gerechtigheid de uitgangspunten zijn waaruit wij ons verantwoordelijk voelen om een bijdrage te leveren aan de opvang van diegenen die op de vlucht zijn. Tegelijkertijd dragen wij de zorg voor alle inwoners in onze steden en dorpen. De combinatie van deze verantwoordelijkheden maakt de vertwijfeling extra groot als wij zien dat de grenzen van het haalbare voor capaciteit en draagvlak bereikt zijn.

Onder andere zorgorganisaties, maatschappelijke organisaties en het onderwijs laten steeds vaker horen dat de opgave te groot is. Er zijn zoveel mensen die een opvangplek moeten krijgen dat de rek er uit is. Temeer omdat alleen een opvangplek niet genoeg is. Er moeten ook voldoende voorzieningen zijn. Men vraagt aan ons, bestuurders en volksvertegenwoordigers, om perspectief. Enige tijd een maximale inzet plegen kan, maar daar zit een grens aan.

“Er zijn zoveel mensen die een opvangplek moeten krijgen dat de rek eruit is.”

Zowel bij het opvangen als bij het huisvesten van aandachtsgroepen zijn de uitgangspunten voor ons altijd dat de kwaliteit van de opvang en woonomstandigheden in orde moeten zijn en dat we mensen perspectief moeten kunnen bieden. Als christendemocraten vinden wij het belangrijk dat mensen ook deel uit kunnen maken van onze samenleving. Mensen komen alleen tot hun recht in relatie tot elkaar. De wrange realiteit is dat aan die randvoorwaarden op dit moment niet wordt voldaan. Dit leidt tot grote druk op het vermogen van de samenleving om nieuwkomers in de huidige aantallen op te kunnen vangen. En daarmee is het een reëel risico dat ook het draagvlak en de solidariteit binnen onze gemeenschappen in gevaar komt. Want waar solidariteit vereist dat we als mensen naast elkaar staan, zorgt het overvragen van onze opvangcapaciteit en voorzieningen er in steeds grotere mate voor dat mensen tegenover elkaar komen te staan.

Menig zorgverlener en leerkracht geeft aan niet meer iedereen te kunnen helpen, en daarmee worden mensen elkaars concurrenten op vitale onderdelen van ieders leven: goed onderwijs voor je kinderen, een betaalbare woning en goede zorg voor je naasten. Daarom moet de opvangproblematiek weer terug naar houdbare proporties. Het voelt alsof we klem zitten. Het huidige perspectief voor decentrale bestuurders is dat na een extra inspanning een nóg grotere inspanning moet worden verricht. Daardoor is het niet

mogelijk om te bieden wat we als decentrale overheden willen: goede opvang voor vluchtelingen en perspectief op een kansrijke toekomst in Nederland voor wie het recht heeft om te blijven. En op een manier dat alle groepen die onze hulp nodig hebben, hierop kunnen rekenen, ook anderen die in de knel zitten.

3. Probleemstelling

Per jaar komt er in Nederland door asiel en migratie een middelgrote stad bij. Mede omdat we geen grip hebben op de aantallen mensen die naar ons land toekomen, piept en kraakt de woningmarkt, is het beroep op publieke voorzieningen te groot en is het voor veel gemeenten steeds moeilijker om de onderlinge solidariteit op te brengen in de opvang en huisvesting. Er moeten steeds meer asielzoekers gehuisvest worden, maar dit veroorzaakt ook dat onze voorzieningen in de samenleving vastlopen. Voordat we een oplossing kunnen bieden is het belangrijk om te weten waar de knelpunten zitten.

“Als christendemocraten vinden wij het belangrijk dat mensen ook deel uit kunnen maken van onze samenleving.”

3.1 Huisvesting

Er bestaat een groot tekort aan opvangplekken. Volgens recente berekeningen van het MPP zijn er eind van dit jaar circa 71.280 plaatsen nodig. De huidige opgave van 51.000 plekken is echter nog lang niet gehaald (NIPV, 1 maart 2023). Hier komt bij dat een derde van deze plekken (16.000) bezet wordt door statushouders. Dit wordt veroorzaakt door de trage

uitstroom, die als oorzaak de inmiddels ook niet meer op te brengen huisvesting van statushouders heeft.

Het vinden van nieuwe opvangvoorzieningen voor asielzoekers die nog in procedure zijn is een probleem op zich. Daarbovenop zijn er locaties die voor een bepaalde tijd afspraken maken met het COA voor een opvangplek. Als dit contract afloopt en er geen verlenging komt met goedkeuring van de gemeenteraad kan het zijn dat locaties moeten sluiten. Daarnaast sluiten ook AZC's regelmatig vanwege diverse oorzaken (gewijzigd bestemmingsplan, gemeenten die weigeren opvang te organiseren, etc.). Er moeten dan weer nieuwe locaties worden gevonden met als gevolg dat er een continu zoekproces is om de huidige benodigde plekken te handhaven. Dit gaat dan nog niet over uitbreiding van de plekken. Door de druk op de huisvesting is de kwaliteit van de plekken niet altijd van het gewenste niveau. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd heeft geconstateerd dat de zorg in crisisopvang asielzoekers tekortschiet, waardoor de risico's voor hun gezondheid 'urgent' zijn (IGJ, nl, 9 maart 2023). Door de noodsituatie komt de gemeente in de situatie te moeten kiezen tussen geen opvang, of opvang die niet aan het wenselijk geachte niveau voldoet. Gemeenten kiezen in dit dilemma dan meestal voor het laatste.

Ook de nareizigers geven extra druk op de huisvesting. Bij statushouders die als enkel persoon worden geteld (verplichte opvang statushouders) moet ook rekening

gehouden worden met familieleden. Het gevolg hiervan is dat er een groot gezin gehuisvest moet worden, waar niet altijd snel een geschikte locatie voor kan worden gevonden. Er is een continue zoektocht naar huisvesting en een nijpend tekort aan betaalbare woningen. Dit is een grote verantwoordelijkheid voor het lokale bestuur. Hier komt het gevoel dat we als lokaal bestuur klem zitten duidelijk terug. Er is een forse vraag naar betaalbare woningen. Echter, nieuwbouw, renovatie en verdichting kosten jaren. De wachttijden voor sociale en middeldure huurwoningen zijn de afgelopen jaren fors toegenomen. Dit betekent dat het nog jaren zal duren voordat we voldoende huisvesting kunnen bieden aan al onze inwoners.

Tot slot staan de leefbaarheid en saamhorigheid in onze steden en dorpen onder druk door de krapte op de woningmarkt. De groei van steden en dorpen kan alleen plaatsvinden als hierbij ook het aantal voorzieningen (zoals scholen, sportaccommodaties, zorglocaties en andere belangrijke voorzieningen) meegroeien. Daarnaast hebben we te maken met zeer beperkte ruimte, waardoor er alleen binnenstedelijk verdicht kan worden. Dit is op zichzelf al een grote uitdaging, maar met de huidige instroomcijfers lijkt dit ronduit onhaalbaar.

3.2 Zorg en onderwijs

De druk op zorg- en onderwijsvoorzieningen is groter dan ooit. Huisartsen geven bijvoorbeeld aan de vraag naar zorg niet meer aan te kunnen en wachtlijsten voor nieuwkomersonderwijs lopen op. Ook de GGZ-zorg loopt tegen de grenzen van de capaciteit aan. Zwaar getraumatiseerde asielzoekers leveren geregeld onbeheersbare en onveilige situaties op waar GGZ-medewerkers onvoldoende op zijn toegerust.

Volgens onderzoek van onderwijsorganisatie Lowan bij 120 schakelklassen volgen 1.150 nieuwkomerskinderen in Nederland geen onderwijs (NJI, april 2023). Naar schatting gaan er in totaal 30.000 kinderen naar een schakelklas. Dit cijfer is het afgelopen jaar verdubbeld. Bijna alle schakelklassen hebben inmiddels een wachtlijst en steeds meer scholen hebben een opnamestop. Dit schuurt met het feit dat nieuwkomers op basis van de Europese richtlijn binnen drie maanden nadat ze in Nederland zijn toegang moeten hebben tot het onderwijs. Ook hier is weer sprake van ‘de klem’ die al eerder is benoemd. Daar komt bij dat de problemen in de zorg en het onderwijs extra worden vergroot door de toch al forse personeelstekorten in het primair en voortgezet onderwijs en in de zorg.

“Er is een continue zoektocht naar huisvesting en een nijpend tekort aan betaalbare woningen.”

3.3 De samenleving

Het CDA is de partij van de samenleving. Dat is een begrip met inhoud. In die samenleving staan wij voor solidariteit en dus voor zorg voor elkaar. Wij willen minder ik en meer wij. We zien dat het huidige asielbeleid de solidariteit in de samenleving onder druk zet in plaats van versterkt. Het gevoel met een onbeheersbare vraag naar opvang geconfronteerd te worden, beklemt zowel de samenleving als de gemeenten die het beleid moeten uitvoeren. Als gemeenten hun zorgtaak willen blijven kunnen invullen, moeten niet langer de cijfers maar de kwaliteit van de opvang leidend zijn.

Ervan uitgaande dat alle gemeenten in de toekomst een bijdrage leveren in het opvangen van asielzoekers zal ook steeds vaker gebruik gemaakt worden van kleinschalige opvang. Hiermee zal de verbinding tussen opvang, integratie en huisvesting van statushouders veel beter verlopen. Daarmee krijgt men vanuit solidariteit en gespreide verantwoordelijkheid in de samenleving de ruimte om met lokaal draagvlak werk te maken van opvang, integratie en een bijdrage vanuit asielzoekers aan de Nederlandse samenleving.

“Bijna alle schakelklassen hebben inmiddels een wachtlijst en steeds meer scholen hebben een opnamestop.”

In de afgelopen jaren hebben veel verenigingen en organisaties al hulp aangeboden bij de opvang van Oekraïners, maar ook bij het realiseren van crisis-noodopvang van asielzoekers. Tegelijkertijd horen we ook dat de spankracht en de duurzame inzetbaarheid van verenigingen niet oneindig is. Daarom is kleinschalige opvang in kleinere gemeenten met een sterk verenigingsleven een belangrijke opdracht voor het COA. Het gebeurt nu te vaak dat er geen rekening wordt gehouden met de lokale draagkracht in relatie tot de enorm hoge instroom. Ook wordt er niet afgestemd met de verschillende partijen hoe men elkaar kan versterken of helpen.

Verenigingen, coöperaties en religieuze organisaties spelen een belangrijke rol in onze samenleving. Deze maatschappelijke initiatieven zijn essentieel bij het asielvraagstuk. Allereerst ondersteunen zij bij de opvang van asielzoekers, maar daarnaast spelen zij ook een rol bij de integratie door middel van bijvoorbeeld taalmaatjes en vrijwilligersprojecten.

Het belang van deze organisaties is voor iedereen duidelijk, maar toch staan zij onder druk door regelgeving, dalende ledenaantallen of bijvoorbeeld inflatie (Vereniging Nederland, april 2023). Op lokaal,

“Het belang van deze organisaties is voor iedereen duidelijk, maar toch staan zij onder druk door regelgeving.”

landelijk en internationaal gebied zullen we in moeten zetten op een klimaat waar we deze essentiële groep kunnen laten bloeien.

3.4 Asielbeleid

Waar het asielbeleid in het algemeen landelijk wordt gemaakt, komen de gevolgen terecht bij decentrale overheden. Nationale, Europese en verdragsrechtelijke regels en verdragen schrijven voor wat de opgaven zijn. Decentrale overheden hebben dit te realiseren en moeten de voorzieningen scheppen die hiervoor nodig zijn. Gemeenten worden aangesproken op achterstanden in de huisvesting van statushouders. Echter, als de aantallen alleen maar oplopen, blijft de achterstand bestaan, hoeveel gemeenten ook leveren.

Bij beheersbare instroomcijfers is het realiseren van de benodigde voorzieningen over het algemeen goed te doen, maar op dit moment zitten we in een situatie die een vluchtelingencrisis genoemd kan worden. Het aantal reguliere aanvragen is hoog, de uitstroom is laag en de IND kan de aanvragen niet aan. Een schrijnend voorbeeld hiervan is natuurlijk de situatie zoals die zich voordeed bij Ter Apel in de zomer van 2022. Daarnaast is er nog de 'extra' stroom vluchtelingen uit Oekraïne die extra middelen vereist.

Voor reguliere vluchtelingen is inmiddels sprake van noodopvang en crisisnoodopvang. Over crisisnoodopvang zijn afspraken gemaakt met de 25

veiligheidsregio's. Zij zijn gevraagd per regio 450 crisisnoodopvangplaatsen te regelen. Dit zou aanvankelijk per 1 oktober 2022 stoppen, maar is recent weer verlengd tot 1 juli 2023. Met het oog op de spreidingswet wordt dit mogelijk nog langer aangezien dit in de opvangopgave wordt meegenomen. Door de hogere instroom worden ook de aantallen te huisvesten statushouders steeds naar boven bijgesteld. Dit gebeurt ook voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Landelijk is het aantal noodzakelijke plaatsen keer op keer naar boven bijgesteld tot inmiddels meer dan 71.000 reguliere plekken, 90.000 Oekraïense vluchtelingen komen hier nog bovenop. Recent zijn er nog twee groepen te plaatsen vluchtelingen bijgekomen.

Dat zijn de derdelanders in de stroom Oekraïners. De opvang daarvan is verlengd van 1 maart naar 1 september. Door het vervallen van de nareismaatregelen voor reguliere asielzoekers komen enkele duizenden gezinsleden extra naar Nederland.

Tot nog toe is alles steeds door de gemeenten gehuisvest (niet door alle gemeenten overigens). Nogal wat gemeenten doen - vaak om lokale politieke redenen - niet of beperkt mee. Dit is de reden voor de invoering

“Tot op heden is door gemeenten steeds meebewogen in de opvang, maar het loopt nu voor gemeenten wel tegen de grenzen van het haalbare aan.”

van de spreidingswet. Tot op heden is door gemeenten steeds meebewogen in de opvang, maar het loopt nu voor gemeenten wel tegen de grenzen van het haalbare aan. Ook omdat rechters hebben uitgesproken dat het opvangniveau van de crisisnoodopvang niet op niveau is. Er is dus druk op de aantallen plekken én op de kwaliteit van de plekken. Daarnaast zijn veel opvanglocaties tijdelijke plekken, wat maakt dat gemeenten continu op zoek zijn naar nieuw vastgoed. Vooral richting de zomer van 2023 gaat deze opgave knellen omdat de contracten van duizenden opvangplekken verlopen (NIPV, 1 maart 2023) en veel accommodaties dan weer voor toeristische doeleinden zullen worden gebruikt.

4. Gevolgen / analyse

Het antwoord van het Rijk op de hiervoor genoemde aspecten is een oproep aan gemeenten om nog meer opvangplaatsen te leveren. De gemeenten worden over het algemeen voldoende gecompenseerd met geld. Maar geld is allang geen oplossing meer, simpelweg omdat er geen mensen meer zijn om de opvang te begeleiden. Met de aantallen asielzoekers van nu zijn beslissingen uit het verleden om opvangplekken af te stoten al lang niet meer het enige probleem. We moeten nu eerst vooruit kijken hoe we uit deze crisis kunnen komen.

4.1 Crisis als verdienmodel

Op dit moment wordt op rijksniveau veel geld gereserveerd voor de opvang van asielzoekers. Dat is een toenemend vraagstuk voor de rijksbegroting, die toch al meer en meer onder druk komt te staan. Er gaat zoveel geld om in dit circuit, dat er nauwelijks nog gelet wordt op de kosten. Daarmee is de asielopvang een inkomstenbron geworden voor slimme ondernemers. Het grote risico is dat te gemakkelijk in zee wordt gegaan met ondernemers met verkeerde motieven. Het is bijna te voorspellen dat over enige tijd de vraag zal worden gesteld of dit geld wel doelmatig is besteed en of sommige mensen niet onterecht veel

beter zijn geworden van deze crisis. Het is van belang dat deze keerzijde van de crisis in beeld komt. COA opvang is duur, maar noodopvang en crisisnoodopvang zijn nog veel duurder. Nieuwsuur constateerde onlangs: "Crisisnoodopvang voor asielzoekers die door de veiligheidsregio wordt verzorgd, is gemiddeld twee keer zo duur als de reguliere opvang door het COA in asielzoekerscentra." Dat komt door de tijdsdruk en de schaarste, dan stijgt de prijs. Duidelijk is dat er in de asielketen door private personen en bedrijven heel veel geld verdiend wordt aan publiek geld.

4.2 Juridische context

De onoplosbaarheid van de crisis komt deels door de internationale juridische context. Iedereen die in Nederland asiel aanvraagt, doet dit op basis van een vluchtelingenverdrag. Ook diegene die geen individueel verzoek voor asiel indient, maar die wegens oorlogsomstandigheden een land ontvlucht. Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens maakt dat ook asielzoekers die een afwijzing krijgen vaak niet teruggestuurd kunnen worden. Ook mensen die uit een veilig land komen gaan vaak niet terug. Op dit moment is de overlast van zogenaamde 'veilige landers' een groot knelpunt. Maar het in vreemdelingenbewaring plaatsen van deze mensen mag niet of maar voor beperkte tijd. Daarna komen zij weer op straat. Daar komt nog bij dat Nederlandse

rechters strikter zijn in de rechtstoepassing dan rechters in andere Europese landen, zodat het zelfs binnen de Europese Unie niet meer vanzelfsprekend is dat een land als veilig wordt aangemerkt. En als een afgewezen asielzoeker al terug mag worden gezonden naar het land van herkomst, werkt dat land vaak niet mee. Ook leidt het ruime recht op nareizen tot een nog grotere groep mensen die hier naar toe komt dan de groep die al in eerste instantie asiel aanvraagt.

Kortom, waar een beperking geboden is om de opvang te kunnen volhouden, is het tegendeel het geval. Het gevolg is dat alles vast loopt.

Gemeenten moeten meer aantallen vluchtelingen huisvesten, terwijl op basis van rechterlijke uitspraken ook nog eens de kwaliteit omhoog moet. Dat is een onuitvoerbare combinatie

die ook het risico heeft dat er niet voldaan kan worden aan verdragen en wetgeving. Asielzoekers hebben recht op kwalitatief onderwijs binnen drie maanden, maar gemeenten kunnen hier gewoonweg niet meer aan voldoen.

Naast het huisvesten van nieuwkomers hebben wij in grote delen van het land ook te maken met het

“Gemeenten moeten meer aantallen vluchtelingen huisvesten, terwijl op basis van rechterlijke uitspraken ook nog eens de kwaliteit omhoog moet. Dat is een onuitvoerbare combinatie.”

huisvesten van (veelal niet geregistreeerde) arbeidsmigranten. Dit verschilt sterk per regio, maar in delen van het land leidt dit tot onaanvaardbare woonomstandigheden en zeer grote druk op de leefbaarheid en veiligheid. Daarnaast zien we de afgelopen jaren een groeiende vraag naar voorzieningen voor de meest kwetsbare inwoners, zoals dak- en thuisloze mensen en mensen met een psychische en verslavingsproblematiek. Dit omdat de (extramurale) zorg de vraag niet meer aankan. Hierdoor lopen ook hier de wachttijden voor passende zorg en huisvesting op.

4.3 Samenvattend

Het systeem is vastgelopen. Voor gemeenten is een extra inspanning niet doenlijk. Als er nog meer mensen een beroep doen op asiel dan zullen onderwijs, zorg en huisvesting onherroepelijk nog verder vastlopen. Want juist op medewerkers in deze sectoren, waar een groot tekort is aan beroepskrachten, is de afgelopen periode al een groot beroep gedaan. We kunnen van hen niet het onmogelijke (blijven) vragen. Van christendemocratische bestuurders mag worden gevraagd dat zij altijd bereid zijn een maximale inspanning te leveren om ontheemden op te vangen. Tegelijkertijd is hun verantwoordelijkheid breder dan alleen het asielbeleid. De grote instroom van asielzoekers leidt er echter toe dat mensen tegenover

elkaar komen te staan. Als concurrenten voor woningen, voor zorg, voor onderwijs. Dit zorgt voor betonrot in het sociale cement van onze samenleving en de solidariteit met elkaar. Ook andere mensen die al of niet in de knel zitten doen een legitiem beroep op de gemeenten. Andere primaire diensten mogen niet nog meer in het gedrang komen dan nu al het geval is. We kunnen het tij niet keren als onze maatschappelijke opgave steeds maar weer wordt verzaamd en het maatschappelijk absorptievermogen onder druk komt te staan.

“We kunnen het tij niet keren als onze maatschappelijke opgave steeds maar weer wordt verzaamd en het maatschappelijk absorptievermogen onder druk komt te staan.”

5. Andere kijk op de opvang

5.1 Solidariteit: iedereen draagt bij

We hebben een morele verplichting om mensen in nood op te vangen. Die delen we als gemeenten en dat vergt solidariteit die niet vrijblijvend kan zijn. Hierbij zal onderlinge afstemming over de manier waarop taakstellingen optimaal verdeeld worden voorop staan. Er moet echter een wettelijke basis komen voor het rijk om in te grijpen wanneer sommige gemeenten weigeren bij te dragen. Om er zeker van te zijn dat gemeenten leveren wat gevraagd mag worden, is de spreidingswet een essentieel onderdeel. Dit is wat ons betreft expliciet een voorstel wat verlichting kan geven voor de korte termijn. Tegelijkertijd moet gewerkt worden aan een streefgetal voor het aantal mensen dat maximaal opgenomen kan worden door gemeenten. Wij nemen onze verantwoordelijkheid, maar duidelijk is dat de huidige situatie niet houdbaar is voor de lange termijn. De huidige spreidingswet lijkt hiertoe een goede aanzet te geven, maar kent enkele uitgangspunten die in de praktijk onderlinge solidariteit juist zullen ondermijnen.

“Wij nemen onze verantwoordelijkheid, maar duidelijk is dat de huidige situatie niet houdbaar is voor de lange termijn.”

Als Christen democratische bestuurders vinden wij dat een solidaire bijdrage aan de oplossing van het landelijke opvangprobleem van iedere gemeente mag worden verwacht. Bij het ontbreken van een voldoende evenredige verdeling van de last is de spreidingswet noodzakelijk. Voor ons zou de financiële prikkel nooit bepalend mogen zijn. Geld is, gelet op enorme bedragen die nu worden uitgegeven voor noodopvang, niet het probleem, maar daarboven is een extra financiële bijdrage nooit een steekhoudend argument om wel of niet solidair en rechtvaardig te zijn. Dit sluit echter niet uit dat financiële compensatie gewenst is bij gemeenten waar de overlast significant is door bijvoorbeeld een aanmeldcentrum als Ter Apel.

Per 1 juli nemen de provincies de verantwoordelijkheid voor het voldoen aan de opgaven van de veiligheidsregio's. Dit betekent een forse verandering in het stelsel. Het is van belang dat de provincies voldoende toegerust worden om deze taak uit te voeren.

De afgelopen periode heeft ons laten zien dat een aanmeldcentrum (Ter Apel) niet voldoende is op het moment dat er een groot aantal asielzoekers naar Nederland komt. Om Ter Apel en de omwonenden te ontlasten is het belangrijk dat het Rijk elders in het land aanmeldvoorzieningen gereed heeft staan (zoals bijvoorbeeld Defensieterreinen) wanneer het maximum aantal asielzoekers in Ter Apel is bereikt. Ter Apel moet ervan uit kunnen gaan dat afspraak

afpraak is. Hierdoor worden lasten verdeeld en processen beter gestroomlijnd.

Wij als gemeenten willen ook praktisch onze verantwoordelijkheid nemen. We willen duurzaam bijdragen aan partnergemeenten in veilige landen/regio's. Als het landelijke ontwikkelingsbudget wordt gebruikt om bij te dragen aan wederopbouw in gebieden die getroffen zijn door oorlog of rampen, kunnen gemeenten expertise voor een aanpak op lokaal niveau leveren om partnersteden te helpen in de opbouw. Als christendemocraten zien we juist op gemeentelijk niveau onze taak om er voor te zorgen dat er niet alleen noodopvang is, maar dat er een menswaardig beleid is waardoor mensen ook echt deel kunnen nemen aan de samenleving. Dat vergt langjarige zekerheid, maar biedt dit ook aan hulpbehoevenden.

5.2 Eerlijk perspectief

Op dit moment is het aantal te huisvesten asielzoekers een onbeïnvloedbaar gegeven. Er is geen enkele bovengrens. De huidige situatie is dat gemeenten moeten bijplussen in opvangplaatsen en in mensen, hoe groot het aantal ook is. Dit zou moeten worden omgedraaid. Uitgangspunt is het totaal aantal mensen en plekken dat wij redelijkerwijs beschikbaar hebben om zorg, onderwijs, huisvesting en andere ondersteuning te bieden.

Huisartsen, onderwijs en de GGZ kunnen de ondersteuning niet meer aan. We komen in een situatie waarin mensen steeds meer elkaars concurrent worden voor hulp, in plaats van elkaars steun. De maximale jaarlijkse instroom mag niet los worden gezien van de capaciteit en kwaliteit van onze sociale en maatschappelijke voorzieningen. We moeten ervoor zorgen dat niet alleen de noodopvang, maar ook alle bijkomende voorzieningen niet overlopen. Op deze manier slagen we er op de langere termijn in zo veel mogelijk mensen op een zo goed mogelijke manier op te vangen.

De hoge eisen die gesteld worden aan noodopvang zijn in de praktijk niet te halen. Het is nodig om hier (voor kortere termijnen) van af te kunnen wijken. Als we daar een reële norm op formuleren kunnen we vanuit dat gegeven bepalen hoeveel vluchtelingen we een menswaardige opvang kunnen bieden. Dát aantal moet leidend zijn en kan alleen worden vastgesteld in samenspraak met decentrale bestuurders. Zij zien wat wel en niet opgevangen kan worden.

Dat betekent dat we toe moeten naar het opvangen van minder nieuwkomers, zodat we zorg kunnen blijven dragen voor alle inwoners in onze steden en dorpen. Van gemeenten mag gevraagd worden dat zij binnen die norm het maximum aan opvang leveren. Wij realiseren ons dat deze omslag nogal wat betekent. Voor het Rijk betekent dit dus dat er nationaal een maximaal aantal asielzoekers moet worden vastgesteld

dat kan worden opgevangen. Komt het aantal daar boven, dan heeft Nederland niet meer de capaciteit om de opvang menswaardig te faciliteren en is het in strijd met de minimale norm waar wij aan kunnen en willen voldoen. De kern van de andere manier van denken is dat we moeten kijken naar ons absorptievermogen. Dat absorptievermogen bestaat uit twee kanten, namelijk 1) in de materiële en immateriële voorzieningen die kwalitatief op orde moeten zijn; en 2) dat het absorptievermogen van onze samenleving op orde moet zijn. Het volgen van deze maatstaf zal de maatschappelijke spanning rond dit onderwerp kunnen verminderen en daardoor een betere basis bieden voor een goed functionerende samenleving in de toekomst.

“Als we daar een reële norm op formuleren kunnen we vanuit dat gegeven bepalen hoeveel vluchtelingen we een menswaardige opvang kunnen bieden.”

Wanneer een asielprocedure kansrijk is en mensen permanent in Nederland verblijven is het belangrijk dat zij sneller dan nu het geval is aansluiting kunnen vinden binnen onze samenleving via opleiding en werk. Het perspectief om een volwaardig leven op te bouwen in Nederland moet voor hen bereikbaar zijn. Tegelijkertijd vergt dit ook

dat asielzoekers die geen zicht hebben op een verblijfsstatus niet in onzekerheid moeten worden gelaten. Mensen doe je recht door ook eerlijk te zijn. Dit vergt dat er differentiatie moet zijn qua asielstatus en opvang. Daarnaast moet er ook duidelijke regelgeving zijn om mensen die zijn uitgeprocedeerd ook daadwerkelijk te laten vertrekken uit Nederland. Daarom pleiten we voor een 2-statusstelsel waarbij gedifferentieerd wordt tussen vluchtelingen en subsidiair beschermden. Differentieer in opvang door uitgeprocedeerde asielzoekers centraal op te vangen en asielzoekers met een grote kans op een verblijfsvergunning regionaal op te vangen. Hierbij moet versnelde toetreding tot de arbeidsmarkt en maatschappij mogelijk zijn.

5.3 Stabiele en langjarige huisvesting

Niet alles kan lokaal en regionaal opgelost worden. Hiervoor moeten ook op nationaal en internationaal niveau stappen worden gezet. De opvang van asielzoekers en vluchtelingen in Nederland kenmerkt zich door een permanente staat van crisis. De opvangcapaciteit via locaties van het COA is in tijden van lagere instroom te snel afgeschaald met als gevolg dat er bij een plotselinge forse toename met man en macht naar noodoplossingen moet worden gezocht omdat de basis niet op orde is. Op veel andere beleidsterreinen lijkt een dergelijk jojo-beleid ondenkbaar: stel je voor dat we de brandweer zouden

opheffen omdat er al een aantal jaar geen grote brand meer is geweest.

Daarnaast zorgt de enorme druk waarmee nu noodopvanglocaties worden opgericht ervoor dat de kans ontstaat dat overheidsmiddelen niet doelmatig worden besteed. Het is niet altijd duidelijk welke partijen financieel gewin halen uit deze crisis. Betrouwbare instroomcijfers zijn van belang om optimale in- en doorstroom te kunnen realiseren. Het probleem van deze cijfers is dat deze altijd fluctueren op basis van veel onvoorziene ontwikkelingen. Het vereist flexibiliteit van de opvangcapaciteit (maar wel dus met een 'reservevoorraad'), om de optimale in- en doorstroom te kunnen realiseren.

***“De opvang van
asielzoekers en
vluchtelingen in
Nederland
kenmerkt zich
door een
permanente staat
van crisis.”***

Afsluitend laat de werkelijkheid in Nederland (en andere Europese landen) zien dat de opvang van asielzoekers een grote druk oplevert en dat deze situatie niet menselijk en niet houdbaar is. Vaak wordt hierop gezegd dat de verdragen zich hiertegen verzetten. Het vluchtelingenverdrag (verdrag van Genève) maakt dat iedereen die asiel aanvraagt serieus moet worden behandeld en moet worden ontvangen. En ook Europees mag een afgewezen asielzoeker in de meeste gevallen niet teruggestuurd worden (artikel 3

Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens). Deze situatie creëert een juridisch net van internationale wetten en verdragen dat uit een andere tijd stamt dan waar wij nu in leven. Uiteindelijk zal de oplossing voor de lange termijn daar dan ook moeten liggen. Met de huidige instroom is er namelijk veel risico op het strijdig handelen met verdragen met betrekking tot kwalitatieve opvang (het recht op huisvesting, goede zorg, onderwijs en de tijdige behandeling van de aanvraag).

5.4 Juridisch stappenplan

Allereerst is het essentieel dat ook binnen de Europese Unie een verdeelsleutel komt gebaseerd op capaciteit en maatschappelijk absorptievermogen. We moeten uit solidariteit toewerken naar een systeem waar het verdienmodel voor mensensmokkelaars wordt ontnomen. Ook moet de reis naar Europa een veilige worden en moet in een vroegtijdig stadium worden gekeken naar de kansrijkheid van het verkrijgen van een verblijfsvergunning. Vervolgens moet er verder gekeken worden naar het verschil tussen veilige en onveilige landen. Landen die nu als onveilig zijn aangemerkt hebben ook veilige delen. Investeer in opvang in die gebieden en blijf investeren in ontwikkelings samenwerking.

Het Europees Asiel en Migratiepact moet volledig rondkomen. Daarnaast moet internationale inzet

ervoor zorgen dat het verdienmodel voor mensensmokkelaars verdwijnt en dat het statusstelsel ingevoerd wordt. Op deze manier kan er meteen een onderscheid gemaakt worden in de benodigde bescherming van de aanvrager. Ook moet internationaal geagendeerd worden dat landen van herkomst mensen weer terugnemen. Hier zijn al vaker afspraken over gemaakt, maar deze zijn te vrijblijvend. Deze afspraken moeten onderdeel uit gaan maken van bilaterale en multilaterale afspraken en verdragen. Hierin moet ook werk gemaakt worden van het strafbaar stellen van niet meewerken aan terugkeer naar het land van herkomst.

Met de rechterlijke macht moet het gesprek aangegaan worden over de huidige situatie. Er is een onhoudbare maatschappelijke crisis aan het ontstaan. De combinatie van hoge kwaliteitseisen én meer plekken kan juridisch kloppen, hij is praktisch onuitvoerbaar. Daarnaast moet de rechterlijke macht op de hoogte gebracht worden van de praktische knelpunten, strijdigheden met betrekking tot verdragen en dilemma's waar wij in onze gemeenten tegenaan lopen.

Colofon

Dit position paper is gepubliceerd op 14 juni 2023 en geschreven door een kerngroep van decentrale politici van het CDA:

- Hilbert Bredemeijer (voorzitter werkgroep): wethouder Den Haag
- Ralph Dieren: wethouder Beek (L)
- Marjan Heidekamp: fractievoorzitter CDA Westerwolde
- Marieke Wijen-Nass: fractievoorzitter CDA Gulpen-Wittem
- Sybrand Buma: burgemeester Leeuwarden
- Benno de Rooter (redactie): landelijk coördinator CDA Bestuurdersvereniging
- Daniël Francke (redactie): medewerker CDA Bestuurdersvereniging

CDA Bestuurdersvereniging
Buitenom 18 in Den Haag
Postbus 30453, 2500 GL Den Haag
070 - 3424 892

<https://www.cda.nl/bestuurdersvereniging>

BSV

*Bestuurders-
vereniging*